

ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ І ЗМІЦНЕННЯ ДОВІРИ
ДО УКРАЇНСЬКИХ МЕДІА ЧЕРЕЗ ВИКОРИСТАННЯ ШІPROTECTING THE INFORMATION SPACE AND STRENGTHENING TRUST
IN UKRAINIAN MEDIA THROUGH THE USE OF AI

Встановлено, що впровадження ШІ може підсилити тенденцію, коли творчість розглядається лише крізь призму алгоритмічної оптимізації. ШІ вміє імітувати чимало аспектів людської творчості, але водночас відокремлює творчість від людської агенції, оскільки частина креативного процесу передається машині. Крім того, прагнення бізнесу скоротити витрати за рахунок ШІ здатне поставити під удар людських творців у багатьох секторах. Отримані результати підтверджують, що основна новизна роботи полягає у синергетичному розгляді впливу ШІ на декілька сегментів креативної економіки одночасно, з акцентом на український контекст. На відміну від попередніх досліджень, що фокусувалися вузько (лише на маркетингу або лише на освіті), пропонуємо розглядати «велику картину» – взаємопідсилюючий ефект впровадження ШІ-рішень через всю екосистему творчого сектору. Це важливо для стратегічного планування: наприклад, інвестуючи в ШІ-освіту, держава одночасно підживлює маркетинг і медіа кадри; або, навпаки, підтримка ШІ-стартапів у медіа створює запит на нові освітні програми. Такий системний підхід є новим словом для наукової думки України в цій галузі.

штучний інтелект (ШІ), медіа, креативний сектор, інтелектуальна власність, ризики, освіта, продуктивність, креативні професії, потенціал.

AI tools in journalism have been investigated, which significantly increase the efficiency and productivity of editorial offices, allowing more time to be freed up for analytical and research work. The problems of using artificial intelligence to protect intellectual property are highlighted. Suggestions have been made regarding directions for the future use of AI in the creative sectors of the economy. It is substantiated that for Ukraine, the development of AI media can have a strategic effect – countering information attacks. Already now, Ukrainian IT volunteers are using AI to monitor Russian disinformation and fakes, quickly detecting them and organizing refutations. Thus, AI helps protect the information space and strengthen trust in Ukrainian media, which is an important condition for the sustainable development of the creative sector. It has been found that the introduction of AI can reinforce the trend of viewing creativity only through the prism of algorithmic optimization. AI can imitate many aspects of human creativity, but at the same time it separates creativity from human agency, as part of the creative process is transferred to the machine. In addition, the desire of businesses to reduce costs through AI can put human creators in many sectors at risk. The results obtained confirm that the main novelty of the work lies in the synergistic consideration of the impact of AI on several segments of the creative economy simultaneously, with an emphasis on the Ukrainian context. Unlike previous studies that focused narrowly (only on marketing or only on education), we propose to consider the “big picture” – the mutually reinforcing effect of implementing AI solutions across the entire ecosystem of the creative sector. This is important for strategic planning: for example, by investing in AI education, the state simultaneously nourishes marketing and media with personnel; or, conversely, supporting AI startups in the media creates a demand for new educational programs. Such a systemic approach is a new word for Ukrainian scientific thought in this area.

Key words: Artificial intelligence (AI), media, creative sector, intellectual property, risks, education, productivity, creative professions, potential.

УДК 004.056.5:004.8]:[070:004.738.5]

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.20-27>

Череп О.Г.¹

д.е.н., професор,
Запорізький національний університет

Маркова С.В.²

д.е.н., професор,
Запорізький національний університет

Науменко Є.В.³

аспірант,
Запорізький національний університет

Cherep Oleksandr

Zaporizhzhia National University

Markova Svitlana

Zaporizhzhia National University

Naumenko Yevhen

Zaporizhzhia National University

Постановка проблеми. Ефекти від ШІ в різних сферах підсилюють один одного. Наприклад, якісна освіта з елементами ШІ готує кадри, здатні створювати інновації в маркетингу та медіа. У свою чергу, успіхи ШІ-маркетингу і медіа (нові продукти, компанії) стимулюють попит на оновлення освітніх програм, аби готувати фахівців під ці потреби. На макрорівні, коли маркетинг стимулює економічне зростання креативних підприємств, освіта забезпечує сталий приплив талантів, а медіа формує позитивний імідж країни та культурний обмін – все це разом дає кумулятивний результат у вигляді процвітання креативної економіки. За оптимістичним сценарієм, інтеграція ШІ допоможе Україні реалізувати свій творчий потенціал: зростання

частки креативних індустрій у ВВП до 10 % і більше (порівняно з нинішніми ~5 %), створення тисяч нових високооплачуваних робочих місць у сферах дизайну, цифрового контенту, EdTech, MarTech тощо, вихід українських творчих стартапів на європейські ринки. Варто зазначити, що для досягнення таких результатів необхідні певні передумови – розвиток інфраструктури (доступний інтернет, апаратні потужності для ШІ), стимулююча державна політика, залучення інвестицій, формування культури інновацій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Генеративні алгоритми таких як – нейромережі уже зараз відкривають нові можливості для дизайнерів, письменників, музикантів та інших творчих

¹ ODCID: <https://orcid.org/0000-0002-3098-0105>

² ODCID: <https://orcid.org/0000-0003-0675-0235>

³ ODCID: <https://orcid.org/0009-0004-9111-8617>

професіоналів. Десятиліттями існувала думка, що творчі професії стійкі до автоматизації, проте поява сучасних ШІ-систем (ChatGPT, DALL-E, MidJourney тощо) кардинально змінила цю парадигму. З одного боку, обговорення часто зосереджуються на загрозах для зайнятості, але дослідження свідчать і про величезний позитивний потенціал ШІ – підвищення продуктивності, ефективності та прибутковості творчих видів діяльності. Тож, закордонні та вітчизняні науковці: Блау Дж., Гобле М.А.М. [1], Гусєва О.Ю., Легомінова С.В. [2], Грау П. [3], Кононенко Ж.А., Карнаухова Г.В., Балюк О.В. [4], Коробка С.В. [5], Кормич Б.А. [6], Лі Дун; Го Хаймей; Ван Чженфей; Чжен Чжунь [7], Мосумова А.К., Селезньова Г.О., Гагарінов О.В. [8], Олейнікова Л.Г., Череп О.Г., Андросова О.Ф., Бехтер Л.А., Korotaieva O. [9], Череп А.В. [10], Череп О.Г., Олейнікова Л.Г., Бехтер Л.А., Веремєєнко О.О. [11].

Так, за оцінкою Goldman Sachs, генеративний ШІ може автоматизувати до чверті завдань у сферах мистецтва, дизайну, розваг та медіа, що обіцяє значне зростання продуктивності. Одночасно це висуває нові вимоги до працівників – адаптуватися та опановувати співпрацю з розумними машинами. Водночас у науковій літературі відзначаються і ризики надмірної автоматизації творчості. Зокрема, Іруй Лі, Вендун Чжан, Гоцзюнь Чжан, Цзянгун Цуй, Шуотун Ван зауважують, що дискурс про креативні індустрії часто «де-гуманізує» діяльність, зводячи її до економічного ресурсу та приховуючи людську працю за результатом. Особливо такий підхід важливий в медицині [12].

Таким чином, література вказує на дилему: ШІ як колаборатор проти ШІ як конкурент для творця. Багато авторів сходяться на думці, що у найближчій перспективі ШІ радше доповнить, ніж замінить людину у творчих професіях. Наприклад, Р. Аїссані та співавтори в результаті дослідження медіасфери зробили висновок, що використання ШІ значно підвищує кількість і якість журналістських матеріалів, створює нові можливості для медіа, але при цьому не усуває потребу в людському редакторському контролі та критичному мисленні [13].

Aissani, N. Dynamic scheduling of maintenance tasks in

Aissani, N. Dynamic scheduling of maintenance tasks in

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження 2023 р. про інструменти ШІ в журналістиці показало, що впровадження таких інструментів істотно підвищує ефективність та продуктивність редакцій. ШІ може взяти на себе рутинні операції – розшифровку інтерв'ю, коректуру тексту, пошук інформації, модерацію коментарів – завдяки чому журналісти звільняють більше часу для аналітичної та розслідувальної роботи.

Як результат, медіа-організації отримують змогу випускати більше якісних матеріалів за той самий час. Показовим є приклад новинного порталу Diez.md у Молдові: впровадження ШІ-інструментів для резюмування статей дозволило скоротити час підготовки короткого анонсу матеріалу з однієї години до 10 хвилин. Цей випадок демонструє колосальний виграш у швидкості, який надає ШІ у редакційній роботі.

Українські медіа також починають експериментувати з ШІ навіть в умовах воєнного часу: з'являються спецпроекти, де журналісти використовують нейромережі для аналізу великих обсягів даних (наприклад, для виявлення дезінформації в соцмережах) чи генерації зображень для ілюстрацій. Водночас перед медіа постають нові виклики та етичні питання. Серед них – ризик поширення deepfake-контенту, загроза зниження довіри до інформації, оскільки аудиторія може не відрізнити, де працював журналіст, а де – алгоритм.

Також проблемою є захист інтелектуальної власності: ШІ-системи можуть відтворювати стиль і контент, спираючись на чужі твори, що породжує конфлікти авторських прав. Примітним інцидентом став випадок з британською газетою The Guardian, де ChatGPT «нагенерував» фейкові статті, приписавши їх реальним авторам видання, хоча такі матеріали ніколи не публікувались. Це продемонструвало необхідність контролю та перевірки ШІ-контенту, аби уникнути репутаційних втрат.

Деякі уряди вже замислюються про регулювання використання ШІ в медіасекторі, щоб запобігти масовому поширенню дезінформації. У той же час, більшість експертів сходяться на думці, що ШІ не витіснить творців контенту, а змінить характер їхньої роботи. Журналісти майбутнього будуть скоріше «кураторами» матеріалів, згенерованих ШІ, і «розслідувачами» алгоритмічних результатів, привносячи людський контекст, емоцію і відповідальність. Таким чином, медіасфера отримує потужні інструменти для зростання аудиторії та зниження витрат, але одночасно має адаптувати професійні стандарти під нову реальність.

Робота відкриває декілька напрямків для майбутніх наукових пошуків.

Перш за все, цікавим продовженням було б емпіричне дослідження впливу ШІ на продуктивність творчих команд в Україні. Це можна зробити, наприклад, через експеримент: порівняти декілька маркетингових або медіа-команд, одні з яких активно використовують ШІ-інструменти, а інші – ні, і виміряти різницю у показниках успішності проектів.

Друга перспектива – дослідження прийняття ШІ творчими працівниками: які фактори впливають на готовність людей використовувати ШІ, які страхи чи мотивації вони мають. Така психолого-соціологічна робота допоможе у розробці освітніх

програм, що знімають зайві побоювання і стимулюють цікавість до нових технологій.

Третій напрям – оптимізація взаємодії людина-ШІ у творчому процесі. Тут можуть бути корисні експерименти з інтерфейсами (наприклад, як дизайнери працюють з генеративними моделями: через текстові підказки, ескізи чи іншим способом, і що дає кращий результат). Розуміння найефективніших сценаріїв співтворчості допоможе створювати більш дружні до користувача ШІ-інструменти.

Нарешті, четвертий перспективний напрям – макроекономічне моделювання: спробувати побудувати кількісні моделі впливу впровадження ШІ на такі показники, як ВВП, продуктивність праці, структура зайнятості в Україні. Це дозволило б оцінити, наприклад, до якого приросту ВВП може призвести підвищення продуктивності креативного сектору на X % завдяки ШІ. Такі дані важливі для обґрунтування інвестицій у цю сферу на державному рівні.

Висновки. Результати дослідження свідчать, що Україна має шанс, «перескочивши» через кілька щаблів традиційного розвитку, стати лідером у регіоні у сфері креативної економіки з опорою на ШІ. Вже зараз помітні ознаки цього: Україна входить у топ-30 країн за кількістю фахівців з ШІ та машинного навчання, українські дизайнери й IT-розробники відомі креативними продуктами (ігри, додатки, стартапи). Поєднавши цей людський потенціал з підтримкою держави і співпрацею з ЄС, можна очікувати ефект синергії. Європейський Союз, зі свого боку, зацікавлений у залученні України до спільного цифрового ринку – це розширить ринок праці та збагатить ЄС новими креативними ідеями. Наші рекомендації узгоджуються із загальноєвропейським курсом на «подвійний перехід» – зелений та цифровий. Креативні індустрії, підсилені ШІ, можуть зробити внесок у обидва: цифровий – зрозуміло, а зелений – через розвиток нематеріального виробництва, що має менший вплив на довкілля.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Blau J., Gobble M.A.M. (2014). News and Analysis of the Global Innovation Scene. *Research Technology Management*. № 57(6). P. 2–3.
2. Guseva O. Yu., Legominova S. V. (2018). Digitalization – as a tool for improving business processes, their optimization. *Economics. Management. Business*. № 1 (23). P. 33–39. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecmebi_2018_1_7
3. Gray P. et al. (2013). Realizing Strategic Value through Center-Edge Digital Transformation in Consumer-Centric Industries. *MIS Quarterly Executive*. № 12(1). P. 115–117.

4. Kononenko Zh. A., Karnaukhova G. V., Balyuk O. V. (2023) Digitalization of business activity: meaning and impact. *Problems of modern transformations*. № 9. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-9-04-08>

5. Korobka S. V. (2021). Digitalization of business activity. *Bulletin of the V. N. Karazin Kharkiv National University. Series "Economic"*. № 100. P. 88–95. URL: <http://surl.li/lusif>

6. Kormych B. A. (2004). Organizational and legal foundations of the information security policy of Ukraine: author's abstract of the dissertation of Dr. in Law: 12.00.07. Kharkiv, 43 p.

7. Li Dun; Guo Haimei; Wang Zhenfei; Zheng Zhiyun (2021). Unsupervised fake news detection based on autoencoder. *IEEE access*, Vol. 9, pp. 29356-29365. DOI: <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2021.3058809>

8. Mosumova A. K., Seleznyova G. O., Gagarinov O. V. (2024). Business Digitalization: International Experience. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. Volume 9, № 2. URL: http://ujae.org.ua/wp-content/uploads/2024/08/ujae_2024_r02_a55.pdf

9. Oleynikova L., Cherep O., Androsova E., Bexhter L., Korotaieva O. (2023). Modern architecture of the infrastructure of Ukraine and its development strategy in the post-war period. *Financial and credit activity: problems of theory and practice: publication of scientific papers*. Vol. 5 (52). P. 299–313. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/4180>

10. Cherep A. V., Voronkova V. G., Dashko I. M., Ogrenych Yu. O., Cherep O. G. (2024). The impact of digitalization on the level of socio-economic security of the state. Theoretical and methodological foundations of ensuring the socio-economic security of the economy of Ukraine in the context of digitalization of business processes: collective monograph. Lviv – Torun: Liha-Press, Section 4. 202 p. P. 125–160. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/handle/12345/24047>

11. Cherep O. G., Oleinikova L. G., Bekhter L. A., Veremeyenko O. O. (2024). Digitalization of the economy in Ukraine and Europe: current status, problems and limitations. Digitalization as a tool for ensuring the quality of educational services taking into account European experience: collective monograph / edited by Cherep A. V., Dashko I. M., Ogrenych Yu. O., Cherep O. G. Zaporizhzhia: publisher VV Mokshanov, 300 p. P. 86–97. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/handle/12345/24081>

12. Yirui Li; Wendong Zhang; Guojun Zhang; Jiangong Cui; Shuotong Wang. Design and Implementation of Bionic MEMS Electronic Heart Sound Stethoscope. *IEEE Sensors Journal*. Volume: 22, Issue: 2, 15 January 2022. P. 1163–11722022. URL: <https://ieeexplore.ieee.org/document/9627694>

13. Aissani N., Beldjilali B., Trentesaux D. (2009). Dynamic scheduling of maintenance tasks in the petroleum industry: A reinforcement approach. *Engineering Applications of Artificial Intelligence*. Vol. 22, № 7. P. 1089–1103. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.engappai.2009.01.014>